

(i) Printed Pages: 7

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

0	5	3	2
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	6
---	---	---	---

B.A./B.Sc. (General) 6th Semester
1059

POLITICAL SCIENCE

Paper : International Politics : Theory and Practice
(In all Mediums)

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 90

Note :— (1) Question no. 1 is compulsory. Attempt any **nine** questions with answers in about **10 to 20** words. Each question carries **2** marks.

(2) Attempt **one** question from each unit. Each question carries **18** marks.

(3) Marks for private candidates will be increased proportionately in lieu of internal assessment.

1. Attempt any **nine** questions :

(i) What do you mean by International Relations ?

(ii) 'International politics is struggle for power'. Comment.

(iii) What do you mean by Idealism ?

(iv) Name four supporters of the realist approach.

(v) Write down four methods of use of national power.

(vi) Discuss 'International law' as a limitation on national power.

- (vii) Discuss the role of 'balancer' in Balance of power.
- (viii) Give two definitions of collective security.
- (ix) What do you mean by Uni-polar system ?
- (x) What is the emerging trend in New Multi-polarity ?
- (xi) What do you mean by 'privatisation' ?
- (xii) Write down four objectives of SAARC.
- (xiii) Write a note on SAPTA.
- (xiv) What do you understand by North-South conflict ?
- (xv) Write a note on BRICS.

UNIT-I

- 2. Define International Politics. Discuss its nature and significance.
- 3. Critically examine Morgenthau's realist theory of International Politics.

UNIT-II

- 4. Define National Power. Discuss its various elements.
- 5. Critically discuss the working of collective security under United Nations.

UNIT-III

- 6. What do you mean by bi-polarity ? Write down its features and factors responsible for the rise of bi-polarity.
- 7. Write down the nature of Emerging World Order.

UNIT-IV

8. Write down the objectives and organisational structure of European Union. Write down the challenges faced by the European Union.
9. What are the factors responsible for the demand of New International Economic Order ? Discuss its major demands.

(हिन्दी माध्यम)

नोट :— (1) प्रश्न नं. 1 अनिवार्य है। कोई नौ प्रश्न, प्रत्येक लगभग 10 से 20 शब्दों में करें। प्रत्येक प्रश्न के 2 अंक हैं।

(2) प्रत्येक यूनिट में से एक प्रश्न करें। प्रत्येक प्रश्न के 18 अंक हैं।

(3) प्राइवेट परीक्षार्थियों के लिए अंकों को आंतरिक मूल्यांकन के स्थान पर आनुपातिक रूप में अधिकतम अंकों तक बढ़ा दिया जाएगा।

1. कोई नौ प्रश्न करें :

(i) अंतर्राष्ट्रीय संबंधों से आपका क्या अभिप्राय है ?

(ii) 'अंतर्राष्ट्रीय राजनीति शक्ति के लिए संघर्ष है'। टिप्पणी करें।

(iii) आदर्शवाद से आपका क्या अभिप्राय है ?

(iv) यथार्थवादी दृष्टिकोण के चार समर्थकों के नाम बताइए।

(v) राष्ट्रीय शक्ति के उपयोग की चार विधियां लिखिए।

- (vi) राष्ट्रीय शक्ति पर एक सीमा के रूप में 'अंतराष्ट्रीय कानून' की चर्चा करें।
- (vii) शक्ति संतुलन में 'बैलेंसर' की भूमिका पर चर्चा करें।
- (viii) सामूहिक सुरक्षा की दो परिभाषाएं लिखें।
- (ix) यूनी-पोलर सिस्टम से आपका क्या अभिप्राय है ?
- (x) न्यू मल्टी-पोलेरिटी में उभरती हुई प्रवृत्ति क्या है ?
- (xi) 'निजीकरण' से आपका क्या अभिप्राय है ?
- (xii) सार्क (SAARC) के चार उद्देश्य लिखिए।
- (xiii) एस.ए.पी.टी.ए. (SAPTA) पर एक नोट लिखें।
- (xiv) उत्तर-दक्षिण संघर्ष से आप क्या समझते हैं ?
- (xv) ब्रिक्स (BRICS) पर एक नोट लिखें।

यूनिट-I

2. अंतराष्ट्रीय राजनीति को परिभाषित करें। इसकी प्रकृति और महत्व पर चर्चा करें।
3. अंतराष्ट्रीय राजनीति के मोर्गेथ्यु (Morgenthau) के यथार्थवादी सिद्धांत का आलोचनात्मक परीक्षण करें।

यूनिट-II

4. राष्ट्रीय शक्ति को परिभाषित करें। इसके विभिन्न तत्वों पर चर्चा करें।
5. संयुक्त राष्ट्र के तहत सामूहिक सुरक्षा के काम पर आलोचनात्मक चर्चा करें।

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਦ੍ਰਿ-ਧ੍ਰੁਵੀਯਤਾ ਤੋਂ ਆਪਕਾ ਕਧਾ ਅਭਿਪ੍ਰਾਧ ਹੈ ? ਦ੍ਰਿ-ਧ੍ਰੁਵੀਯਤਾ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਤਾਂ ਤਥਾ ਇਸਕੇ ਤਦਧ ਕੇ ਲਿਏ ਜਿਮਮੇਦਾਰ ਕਾਰਕਾਂ ਕੋ ਲਿਖੋਂ ।
7. ਇਸਜਿੰਗ ਵਰਲਡ ਔਰਡਰ ਕੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਕੋ ਲਿਖੋਂ ।

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਧੂਰੋਪੀਧ ਸੰਘ ਕੇ ਤਦੇਸ਼ਧੋਂ ਔਰ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਸੰਰਚਨਾ ਕੋ ਲਿਖੋਂ । ਧੂਰੋਪੀਧ ਸੰਘ ਕੇ ਸਾਮਨੇ ਆਨੇ ਵਾਲੀ ਚੁਨੌਤਿਧੋਂ ਕੋ ਲਿਖਿਏ ।
9. ਨਧੂ ਇੰਟਰਨੇਸ਼ਨਲ ਇਕੋਨੌਮਿਕ ਔਰਡਰ ਕੀ ਸਾਂਗ ਕੇ ਲਿਏ ਕੌਨ ਸੇ ਕਾਰਕ ਜਿਮਮੇਦਾਰ ਹੈਂ ? ਇਸਕੀ ਪ੍ਰਸੁਖ ਸਾਂਗੋਂ ਪਰ ਚਰਚਾ ਕਰੋਂ ।

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਤ)

ਨੋਟ :- (1) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਨੌਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ, ਹਰੇਕ ਲਗਭਗ 10 ਤੋਂ 20 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰੇ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ।

(2) ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੇ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 18 ਅੰਕ ਹਨ।

(3) ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਅੰਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਰਿਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਅਨੁਪਾਤਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਤਮ ਅੰਕਾਂ ਤੱਕ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

1. ਕੋਈ ਨੌਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ :

(i) ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?

(ii) 'ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਸੱਤਾ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼' ਹੈ। ਟਿੱਪਣੀ ਕਰੋ।

- (iii) ਆਦਰਸ਼ਵਾਦ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- (iv) ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇ ਚਾਰ ਸਮਰਥਕਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸੋ।
- (v) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਚਾਰ ਤਰੀਕੇ ਲਿਖੋ।
- (vi) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਇਕ ਸੀਮਾ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ 'ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ' ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- (vii) ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿੱਚ 'ਬੈਲੇਂਸਰ' ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- (viii) ਸਮੂਹਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਲਿਖੋ।
- (ix) ਯੂਨਿ-ਪੋਲਰ ਸਿਸਟਮ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- (x) ਨਿਊ ਮਲਟੀ-ਪੋਲੇਰਿਟੀ ਵਿੱਚ ਉਭਰ ਰਹੇ ਰੁਝਾਨ ਕੀ ਹਨ ?
- (xi) 'ਨਿਜੀਕਰਣ' ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- (xii) ਸਾਰਕ (SAARC) ਦੇ ਚਾਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਿਖੋ।
- (xiii) ਐਸ. ਏ. ਪੀ. ਟੀ. ਏ. (SAPTA) ਤੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
- (xiv) ਉੱਤਰੀ-ਦੱਖਣੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ?
- (xv) ਬ੍ਰਿਕਸ (BRICS) ਤੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

ਯੂਨਿਟ-I

2. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
3. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਮੋਰਗੇਥੋ (Morgenthau) ਦੇ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਪਰੀਖਣ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-II

4. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਇਸਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤੱਤਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
5. ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਮੂਹਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਬਾਰੇ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਦੋ-ਧਰੁਵੀਪਣ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਦੋ-ਧਰੁਵੀਪਣ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਉਭਾਰ ਲਈ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖੋ।
7. ਇਮਰਜਿੰਗ ਵਰਲਡ ਆਰਡਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਲਿਖੋ।

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਲਿਖੋ। ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲਿਖੋ।
9. ਨਵੇਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਰਥਿਕ ਆਰਡਰ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਕਿਹੜੇ ਕਾਰਕ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ ? ਇਸਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਗਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।